

Ime predmeta 1	FRANČIŠKOV JAŠEK
Ime predmeta 2	/
ID številka / EŠD	002.73.Idrija
Upravljavec	Center za upravljanje z dediščino živega srebra Idrija, Bazoviška 2, 5280 Idrija; Mestni muzej Idrija, Prelovčeva 9, 5280 Idrija
Lastništvo	Javno
Lastnik	Republika Slovenija
ID številka / EŠD	EŠD 4822
Klasifikacija dediščine	Rudnik, Transport - jaški, Stavbna dediščina – industrijska

OPIS

Kratek opis	Frančiškov jašek obsega vhodno stavbo in jašek, ki povezuje površje s podzemljem. Jašek je izkopen v kamnino in v celoti pozidan z opeko in ometan. Danes v njem za transport služi moderno dvigalo s kletko, ki je leta 2008 nadomestilo klasični rudarski izvozni stroj z dvoetažno kletko. Spusti se do globine 221,4 m pod površjem (123,8 m nmv) oz. do IX. obzorja. Nosilnimi zidovi vhodne stavbe so različnih debelin. Lesena medetažna konstrukcija se je ohranila proti podstrešju. Strešna konstrukcija je lesena večkapnica s sistemom trapeznih vešal. Fasade so ometane in barvane. Vsa okna so lesena, dvokrilna ter horizontalno in vertikalno členjena. Jeklen izvozni stolp se nagaja nad samim jaškom in odvoziščem. Predira objekt izvoznega jaška in je zasnovan v
--------------------	--

obliki 23 m visoke konstrukcije. Opora stolpa se nahaja izven objekta. Na vrhu stolpa sta kolesi, ki sta vodili jekleni vrvi v strojnico, ki jih pokriva simetrična dvokapnica. Na vrhu stolpa je značilen simbol, rudarski kladivi.

Mere	Frančiškov jašek je segal do XI. obzorja (271,57 m pod površjem, 65,21 m nmv). Površina stavbe 951 m ² , višina 14,4 m.
Materiali	Kamen, kamnina, jeklo, opeka, les
Datacija	1792
Avtor / Proizvajalec	Rudnik živega srebra Idrija

Slikovne priloge

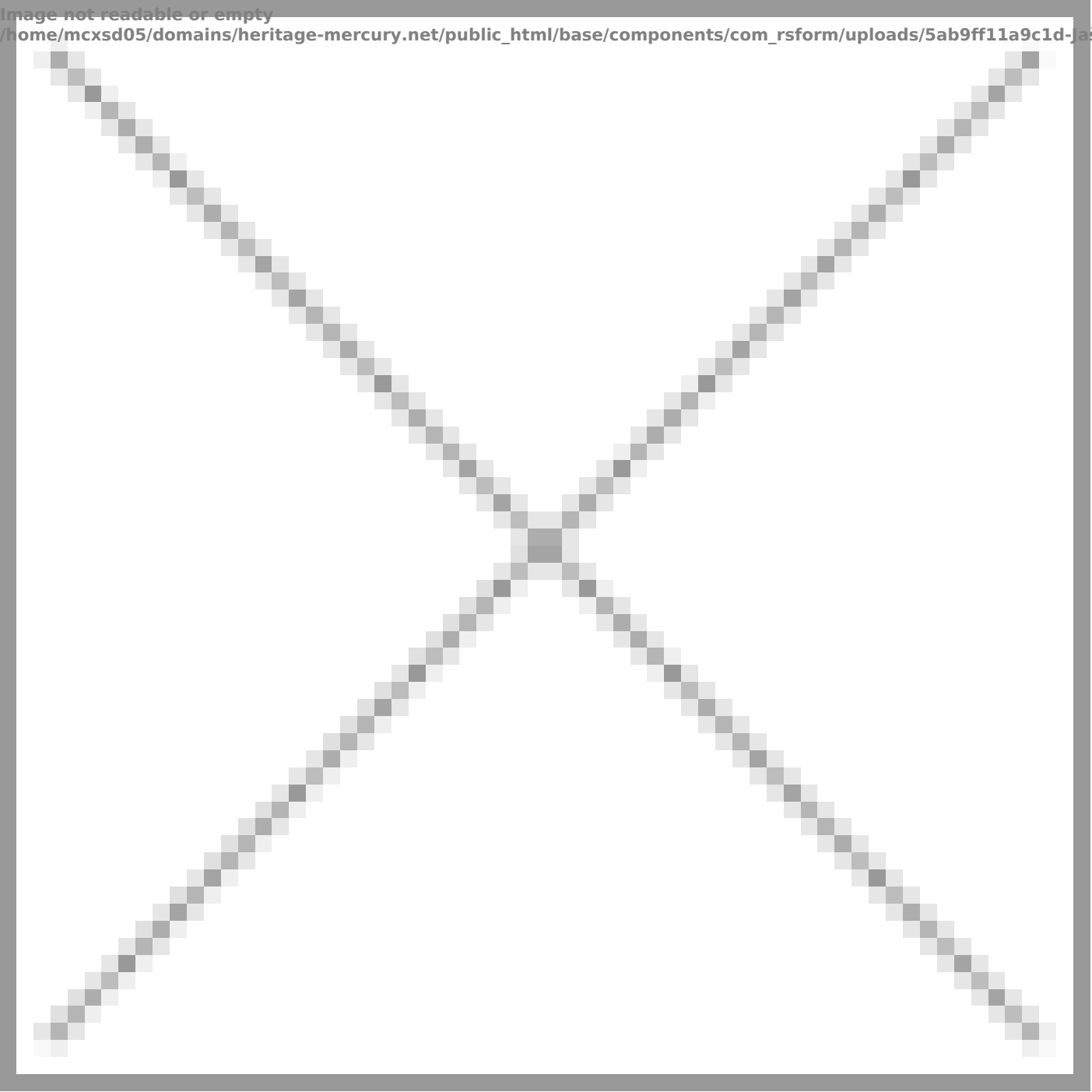

Image not readable or empty
/home/mcxsd05/domains/heritage-mercury.net/public_html/base/components/com_rsform/uploads/5ab9ff11ab0b5-Jašek Frančišek

Prvotna raba

Frančiškov jašek je služil predvsem za prevoz rudarjev in materiala do XI. obzorja ter izvoz rude na površje. Njegova gradnja sega v konec 18. stoletja, in tako sovpada s splošnim razvojem rudnika in mesta Idrije v tistem času. Razvoj tehnologije proizvodnje ter novo odkrita rudišča so namreč pripomogla k večji predelavi rude in dviga cen. Obenem se je v tem času okrepila tudi trgovina živega srebra s Španijo. Od sredine 19. stoletja naprej, je doživela stavba jaška več rekonstrukcij in prezidav zaradi postopnega razvoja tehnike. Po drugi svetovni vojni so jašek Frančiške preimenovali v jašek Borba. V stavbi jaška je precejšen del zasedala strojnica. V njej je bil sprva nameščen parni nato pa električni izvozni stroj Siemens – Schuckert (Dunaj, 1911) z varnostnimi napravami, pogonski stroj in krmilno-nadzorna postaja. V stavbi so bile še delavnice, svetlikarna - lamparna (polnilna postaja za rudarske svetilke), prostori Rudarske reševalne postaje, kopalnice z garderobami za zaposlene, skladišča, kompresorska in transformatorska postaja ter kurilnica.

Sedanja raba

Frančiškov jašek se ohranja, varuje in prezentira kot pomemben spomenik dediščine rudarjenja v Idriji z izjemnimi univerzalnimi vrednotami. V stavbi jaška Frančiške poteka več dejavnosti V delu vhodne stavbe je razstavljena zbirka 29 obnovljenih rudniških strojev in naprav, »in situ« je prezentirana parna črpalka Kley. Ti predstavljajo dragocene primerke rudniške tehniške dediščine. Del stavbe, kjer se nahaja odvozišče jaška, je namenjen za dejavnost vzdrževanja nezalitega dela jame. V tem delu je še svetlikarna - lamparna, kurilnica, dve nadzorniški pisarni, delavnica, prostori rudarske reševalne postaje, kopalnice z garderobami za zaposlene, skladišča in kompresorska ter transformatorska postaja. V delu nadstropja je arhiv CUDHg. V delu stavbe je obnovljena izvažalna naprava Siemens-Halske iz leta 1912, ki še ni na voljo za ogled obiskovalcem. Jašek je še danes aktiven. Prehoden je z dvigalom do III. obzorja, peš s pomočjo lestev pa do IX. obzorja. Služi vzdrževanju nezalitega dela jame, na IX. obzorju (215 m pod

površjem) pa se nahaja začasno črpališče jamske vode.
Rudnik vključno z jaškom je zalit med IX. in XV. obzorjem.

Prvotna lokacija	2357 Idrija – mesto, št. stavbe 472.
Sedanja lokacija	2357 Idrija – mesto, št. stavbe 472 in 474, št. parcele 1168 (del), vključno z jaškom do globine IX. obzorja.

STANJE OHRANJENOSTI

Zgodovina opravljenih posegov	- 2004: stavba jaška – zamenjava strehe in obnova fasade, - 2008: jašek z dvigalom, - 1992 in 1998: ureditev prostorov za razstavne namene – zbirka rudniških strojev in naprav, - 2009: »in situ« prezentacija črpalke Kley. - 2016: obnova strojnice in izvoznega stroja Siemens-Halske
Sedanje stanje	dobro
Potrebni ukrepi	Izvajanje rednih vzdrževalnih del po programu, vključno z izvajanjem nadzora stanja ter ohranjanjem, varovanjem in prezentacijo dediščine.

DOKUMENTACIJA

Naslov / zbirka / povezave itd., kjer so dostopne podrobnejše informacije	- Register nepremične kulturne dediščine Republike Slovenije; - Odlok o razglasitvi tehniške dediščine v Idriji in njeni okolici za kulturne spomenike državnega pomena. Uradni list RS, št. 66/01, 55/02, 16/08.
Izpolnjevalec	Mestni muzej Idrija

Izpolnjeval je	Miha Kosmač
Datum objave	2. 3. 2018
Datum urejanja	Never
